

ТЕОРІЯ НЕБЕЗПЕЧНОГО СТАНУ

Окрема кримінологічна теорія, в якій обґрунтовується наявність причинного зв'язку між вчиненням злочину та так званім «небезпечним станом» людини. Останній визначається як особливий психофізіологічний стан особи, в якому стримуючі механізми девіантної поведінки, зумовлені соціальною надбудовою в структурі особистості, перебувають в ослабленому стані, а сама людина вирізняється підвищеною тривожністю, лабільністю, конфліктністю, фобіями, неврастеніями, обцесивно-компульсивними реакціями тощо. Констатується підвищений рівень кримінальної активності осіб, що страждають на шизофренію, параною, kleptomaniю, піроманію, експлюзивні розлади.

Зазначена концепція вперше знайшла своє відображення у відомому діалозі Платона «Протагор та Горгій», в якому філософ за означеним вище критерієм вирізняв два типи злочинців: тих, кого можливо виправити та тих, кого не можливо. В подальшому ця ідея знайшла свій розвиток у працях Р. Гарофало («Критерії небезпечного стану», 1880 р.), А. Принса («Захист суспільства та удосконалення кримінального права», 1912 р.) та інших вчених. Пропонувалося в залежності від рівня та характеру небезпечного стану визначати людині вид та тривалість позбавлення волі як заходу, єдино можливого для забезпечення соціальної безпеки. Рішення про продовження строку ізоляції мав приймати компетентний комісійний орган у складі психологів, психіатрів, юристів на підставі складання індивідуального кримінологічного прогнозу.

Здобутки теорії небезпечного стану частково втілені у сучасному законодавстві про кримінальну відповідальність більшості країн світу, свідченням чого є наявність: інституту примусових заходів медичного характеру та примусового лікування; альтернативних та відносно визначених санкцій, які надають суду можливість максимально індивідуалізувати покарання на підставі індивідуального кримінологічно значущого прогнозу

щодо поведінки конкретної особи; наявності підстав для звільнення від кримінальної відповідальності, покарання та подальшого його відбування.

Ю.В. Орлов